

maradt a papíron, hogy a szép törekvés eredménye szerény óhaj marad, hogy az a néhány buzgó ember, ki időt és pénzt szívesen áldoz, befelárad és kedvét veszíti!

Bocsánatot kérek azoktól, kik szavaimat talán erőseknek találják, kik őszinteségemen megütköznek: mert én némileg felvagyok jogosítva e hangon szólni.

Felvagyok pedig jogosítva minden gondolkozó ember által intentioimnál fogva, melyekkel a székelőföldön munkámat megkezdém, melyeknek tanúságát sikerült eddig bebizonyítanom.

És ezért intve kérem a Székelyföld lakosságát s mindenek felett a Székelyföldnek műveltségben elég gazdag értelmiségét: ne vegye hidegen, ne vegye közönnnyel a fonóda felállítását.

Már vesztettünk négy hónapot, melyet vissza nem nyerünk; potoljuk ezt kettős tevékenység által legalább némileg.

Néhány nap múlva széküldetnek az aláírási ívek.

Azok, kiket mint ivartartókat kérünk fel, szenteljenek pár napot, egy két utat ez ügynek, keressék fel egyenkint az egyéneket, érvényesítsék befolyásukat, s ne elégedjenek meg azzal, ha ők maguk valamit aláírnak.

A közigazgatási tisztviselő, jelesen a szolgabíró és jegyző urak, ne feledjék, hogy végzetlenül felelősséggel tartoznak a jövő nemzedék iránt, és ezért szerezzék meg a közvélekedést.

Szóval mozogjon mindenki és tegyen annyit, mennyit tehet.

A Székelyföldön tudtak eddig és gyakran ezenfelül is áldozni ha egy eszme a fővárosból népszerűvé tétetett, ezeket és ezeket gyűjtötték ilyesekre: gyűjtésnek most ön magunknak, ezzel tartoznak gyermekeik, unokáik és a késő nemzedéknek, tartoznak a hazának.

Jagócsi Péterffy József, miniszteri biztos.

Rövid politikai és népjog-szemle.

Ha azon tömérdek kúteket tekintjük, melyek egyáltalában mindenféle jogokról Európában léteznek, azt kellene hinnünk, hogy az emberiségnek aranykorát éljük, holott az ellenkezője valójában meggyőződés. Törvényeknek kötelezőnek kellene lenni az uralkodótól az utolsó emberig; de hány státus van, hol azok ebben az értelemben kezeltetnek? En részéről Európából csak három státust ismerek, melyekről elmondhatja az ember, hogy a törvények a legszorosabb értelemben minden tekintet nélkül békét szereztek; ezek Sveic, Belgium és Anglia. A rendetlen vagy részrehajló törvénykezésként nagyobb részt a népek elzengyedése, elkeseredése és végtére annak felhárdása következik. Ha a lázadásokat alaposan tekintjük, — nem érve ide a mesterkélt lázadásokat — vagy az uralkodóknak önkényes eljárásán, vagy a törvények rossz kezelésén, vagy jogtiporlásán alapul, és mégis a nép a hibás, őt büntetik, holott a természeti jognál fogva a maga sorsán csak segíteni akar. Így látjuk 1831-ben orosz Lengyelországot fellázadni az orosz zsarnokság ellen, mert mint tudjuk, a lengyelek minden jog dacára nemcsak a legszentebbtől: önállóságtól fosztattak meg, hanem az orosz kormány még nemzetiségüket is lábbal tiporta. — Míg véres harc folyt, Ausztria a galiciai határszéleket (hol magam is jelen voltam) szorosan elállotta s Osztrák-Lengyelországból a legkisebb segítséget is, amennyiben lehetett, megakadályozott; ezen kívül felajánlotta szükség esetére 50,000 emberből álló segélyhadat, mit az orosz kormány megköszönt, de el nem fogadott, és kötelezte magát hasonló szolgálatra. Végre legyőzték a lengyelek arany szuronyokkal és golyókkal — mert az orosz-ugy teszen, hogy hol a vasat nem használhatja, az aranyat használja.

Ha a multa visszatekintünk, ha egyéb nem, hát Szobjerszky János lengyel király tette, ki Ausztriát a török jármólt megmentette — elég lett volna arra, hogy Ausztria a lengyel királyt szétépítsék ellenességüljön; de úgy látszik, hogy e két szó: „hála” és „népjog” az osztrák politikai szótárban nem létezett. Azt mondják, hogy Lengyelországot felosztották. E szó: osztás vagy rendezés vagy törvényes aljársát tétel fel; igen, de Lengyelországot erőszakkal darabolták fel, tehát nem osztás. Lássuk már most, hogy kicsiben és nagyban egy és ugyanazon tettet hogy itélik meg. A meddig Josephatában voltam, megtörtént, hogy egy líkai horvát-örvidék-cserbéli közlegény egy az ut árkbán részegen fekvő cseh falusi lakostól erőszakosan elvett egy pipát és 5 pifort; tehát a horvát katona megosztott azon joggal a cseh vagyonságon, mint az akkori három uralkodó Lengyelországon. A horvát katona tette a törvényes eljárás következtében napfényre jött a őt a katonai törvények értelmében mint utonálló rablót, köztire ítélték és ki is végezték. Ha az egész tettet tekintjük, az elítélés törvényes volt ugyan, de nem jogos, mert a katona so csinált egyéb, csak osztott a cseh koma vagyonságon. Kézeledjünk az újabb eseményekhez és lássuk, mily tisztosban részosulnek a népek jogai.

Késég kiemlékzik a tisztelt olvasó arra, hogy 1835-ben vagy 1836-ban kimondott, jobban mondva az európai kabinetek közös meggyőződése következtében elfogadtatták a non interventio elve, azaz hogy egyik státusnak sem szabad a másiknak belügyeibe avatkozni. Ez egy igen udvós határozat volt: a népek nézve, mert ez által az uralkodók jobbosab eljárása kényszerítették, hogy a belzavargásokat kikerüljék; de hogy megtartották-e: mindjárt meglátjuk. Vegyük lehető legrövidebben 1848-ból 1877-ig az eseményeket, mert ezekből látni fogjuk, hogy a népjog csak addig áll, míg az uralkodók akarják. Tudva van, hogy 1848-ban Bécsben a forradalom kitört, mi magyarok egy követés által kérelem útján megnyertük azt, hogy belügyeinket egy nemzeti ministerium által kormányozhassuk; ezen akkori eljárásunkat később oda fordította az osztrák kormány, hogy mi Ferdinánd királyt kényszerítették volna az 1848-iki alkotmány szentesítésére, tehát 50 vagy 60 kérelmező disszidálás magyar, diaskarddal ellátva, képes lett volna egy osztrák császárt saját fővárosában és palotájában kényszeríteni? ki hiszi ezt? Ezt nem is azért mondom, mintha valaki hitte volna, vagy hinné, hanem hogy tudja legyen mindenki előtt, hogy Ausztria mily elferdítéseket volt képes a világ elbe ferjosztani, hogy saját eljárását palástolja. Ahogy Bécsben a forradalom elnyomott, az osztrák kormány a királyunk által szentesített törvények megsemmisítésére törekedett. Nyilván, minden ok nélkül a király szavát nem akarta Európa előtt megszegni, de remélte eljárt az által elérni, ha az 1846-iki galiciai gyilkolásokat ismétli nálunk is. A gyilkolások meg is történtek, de mi sem hagytuk magunkat, és minekutána kivégzésekkel nem ment a dolog, a katonaságot használták fel ellenünk. Minekutána orvól se boldogulhatott, az oroszoktól szőlitorba az országba s ezek meg is szállottak Brassót és Szebet. Az oroszok bejövetele köztében csak invázus (becsapás) volt, de minekutána 1849. március 11-én Szabennél a magyarokkal harcoltak, már intervencio lett, tehát az 1836-iki népjog meg volt sérve s Ausztria az angol kabinet felszólítására el merre mondani, hogy Erdélyben nem volt intervencio. A felbujtogatott nemzetek s a katonaság gyilkolása ellen mi magyarok a természeti jogra (jus naturae) voltunk utálva mert Ausztria megszünt volt status lenni, minekutána minden rendes státusnak alapja, a személy- és vagyonsbátorság hibázott, és mégis, amár a kormány lázadott fel ellenünk magyarok ellen, utóljára minket kereszteltek lázadóknak. Mit használnak hát a törvénykönyvek, mit a népjogok, ha senkisse tiszteli. Mint tudjuk, az 1849-iki évben az oroszok elárastották a magyar feldeket, mert ők intervenciáltak. Hallomás szerint az oroszok az európai kabinetek beleegyezése következtében léptek volt Magyarországra. — Ha ez igaz, akkor az európai hatalmak maguk semmisítették meg a jogérvényesített non interventio elvet s ennek következtében a népeknek nem lehet az európai kabinetekben bízni, tehát a népjog nem egyéb, mint egy ködfátyal. Ha pedig az oroszok a kabinetek tudta nélkül léptek az országba, akkor az európai kabineteket arcon csapták s azt mondták: „Mi nem ismerünk népjogot, mi azt csinálunk, amit akarunk!” S az európai kabinetek méltóztattak az arcon csapást alázatosan szebre dugni és hallgatni. Ezt nevezik Európában népjognak, tehát tudhassák a népek, hogy nyomorútlon egyebet nem várhatnak. Az által, hogy Ausztria 1849-ben az oroszokat az országba hívta: bebizonyította azt, hogy kezebb Európa ellenségével kezelt fogni s a népeket elnyomni, mintsem azoknak legkisebb jogát elismerje. De Ausztria akkor nem gondolta meg rossz politikája káros következményeit. Soha egy kormány nagyobb csorbát saját tekintélyén nem ejtett, mint Ausztria az által, hogy az orosz karjai közé vetette magát; mert ennek következtében Ausztria tekintélye az oroszé mellett úgy áll, mint mikor az ember egy törpét egy óriás mellé állt. Látszik is az orosz befolyása 1849-től fogva, mert az osztrák-magyar görög nemegysültek hittek most már északnak fordulnak, mikor imádkoznak; tessék hát most az 1849-iki baklövést helyrehozni, ha lehet. Mindazon hiányok, nyomorok és szerencsétlen háborúkért, melyek a birodalmat 1849 után érték, elmondhatja Ausztria: „Mia culpa mea culpa mea maxima culpa!” — de fájdalom, ezzel a dolgon nem lehet segíteni.

Tekintsünk már most az 1876. és 77-iki eseményekre. Mint tudjuk, a porta feketével fehéren bebizonyította, hogy az orosz kormány 1870-től fogva iszatta a török alattvaló szlovátok a felkelésre. A lázadás kitört s a már most egy nevezett alkotmányos Ausztria-Magyarország ez alkalommal kimondotta a semlegességet, azaz hogy nem előgedik török belügyekbe, tehát sem a lázadást, sem a törvényes kormányt nem fogja pártolni. Ez igen igazat be is kellett volna válni, de úgy látszik, a szó és tett között nagy a különbség. Ausztria directe megszegt a semlegességet az által, hogy a törököt, mikor Bosznia katonaságot szállított, jótalanul a klekki kikötőből visszautasította s ez által a lázadókat támogatta. Indirecte megszegt a semlegességet az által, hogy a kibékítő szerepet a boszniai felkelők s a porta között magára vállalta; holott a kimondott semlegesség után semmi ürügy alatt nem volt joga a porta belügyeibe avatkozni. Mint láttuk, a kibékítőknek nem volt egyéb célja, mint a dolgot huzni-halasztani, míg a bosnyákok magokat rendbe szadték és harcra képesek lettek. Ausztria ezen magatartásért a francia lapok fel is szólaltak és követelték, hogy Rodieh tábornok szolítását visza, mi meg is történt, minekutána a bosnyákok harcra képesek voltak. Megtörtént továbbá az, hogy az oroszok minden akadály nélkül ugyancsak uti levéllel s egy veres kérésztel ellátva, jól felügyelve, Pesten keresztül Szerbiába utazhattak. Mint említettem, 1831-ben a galiciai határszéleket elállottuk volt és senkit a szó teljes értelmében se, se ki nem eresztettünk és ha szinten valaki egy akkora utlevélet, mint egy osztrák elmutatót volna és ha azon egy akkora pecsét lett volna, mint egy fatál s e pecsét mellett az uristen aláírása lett volna és ha emellett nem a mellén, hanem a hátán egy akkora keresztet burcolt volna mint Krisztus urunk, hát mégse jött, vagy mont volna keresztül! Már most azt kérdem: hogy történhetett az, hogy az oroszoknak szabad volt akármely ürügy alatt Magyarországon keresztül Szerbiába menni a lázadókat támogatására? E három eset tisztán bizonyítja, hogy Ausztria-Magyarország az orosz barátságért meg oda is tudott hajlani; hogy a lázadókat támogassa a törvényes kormány ellen; szép, gyönyörű politika. Menjünk tovább. A szerbek reá lönek egy hajóra, azaz egy kereskedő osztrák-magyar hajóra, megértik, de engedelmet kérnek, mintha egy lövés csak véletlenül megtörténhetnék; ezzel bevezetett a dolog. Ugyanazon szerbek inszultálják az osztrák-magyar konzult Belgradban, mikor elgőtélt kellett adni, előállottak, ledudorolták a néphymnuszot, azután elmondottak egy néhány szép frázist s azzal vége volt a dolognak. Itt hivatal lett volna Szerbiát megszállani s a szerbeket becseleltre tanítani, de nem történt, mert az orosz barátság ugy kívánta, hogy az eféle sértéseket Ausztria szebre dugja. A semlegesség nyilatkozata is benn volt szőlve. Ha Ausztria-Magyarország kimondta azt, hogy semleges, hát hozzá kellett volna azt is tenni, hogy nem fogja tűrni, hogy valaki beleavatkozzék a török belügyeibe. Ha ezt kimondja, hogy a következetesség magval hozza, a török belforrásokok sokkalt hamarabb véget értek volna, de hogy nem tette, az orosz — ezt a neki szándékosan nyújtott alkalmat felhasználta s az általa biztatott szlovátok, különösen a szerbeket fegyverrel, pénzzel, egy szóval minden kitalálható támogatás. Mint tudjuk, az 1876-ban Livadiában nyaralt, hogy dicso művének bevégését mentől hamarabb élvezhesse; ahogy azonban a dolog rosszul ütött ki, összehalkolt és megindult Pétervárra. A hogy Moszkvában megérkezett, morogni kezdett, a szerbeket gyávnak nevezte s a montenegroiakat megdicserlő, hogy az ő szlav vitézséget fentartották a egyáltalában vitézl viseltek magukat. Ha az orrlévágás, marha-, kecskelopás és más rablások is az ő szlav vitézséghez tartoznak, akkor a dicserl helyes volt. A török belzavarkor véget értek s ennek következtében a szánalomra méltó osztrák-magyar semlegesség — hála az égnek — beveződött, mert ez a semlegesség nem volt egyéb, mint az oroszoknak legalázatosabban a kezére dolgozás.

A drámanak második felvonása megtörtént, az orosz igazságtalanul meglátta a törököt. Ez a támadás 1809-től fogva 4-ik véres harc, mit a török káosz az oszopotákkal. Ausztria-Magyarország legközelebb érintve van, mi a semlegességnél igazságosab eljárást; s egy megfelelőbb magatartást kívánunk; ohajtjuk továbbá, hogy ez a birodalomra nézve veszedelmes orosz barátság szűnjön meg, hogy a körülmenyes mutakoznak kívánok, hogy Ausztria-Magyarország egyet érve Angliával, az 1828-iki politikai eljárást kövessék szembe az oroszszal, továbbá hogy a párizsi szerződés szorosan fentartassák; s a keresztény török alattvalók egy liberálisab kormányformában részessüljenek.

Lukács Károly.

A háború.

A muszák Azeiában és Európában szoronsótlentl ütöttek. Európában a zimnicai hidat a törökök lerombolták — még felépítve nincs. Sistovánál nagyobb tömegekben az oroszok nem kelhetnek át. A dobrudsai muszka seregrel még semmi hír. Szerbia akciója bizonyos. Bratiano megköttötte a véd-és dacszövetséget Romániával. A rác-oláh egységével szemben mint írják két európai nagyhatalom véd-és dacszövetséget kötött egymással Muszkaország ellen. A román hadsereg az átkeletet a Dunán megkísérelte, de a meztlábba sereg nagy veszteséggel visszaveretett. A muszák eddig a dunai átkelésnél 6000 embert vesztettek. Bulgáriát a cár foglaltelen nyilvánította — s felszólította a bulgár exarchohat székelhelyét Bulgáriába tenni át, különben mást választ. Sistovát az oroszok kifabolták — feldúlták — a török vagyon teljesen megsemmisítették. A muszka hadak Azeiában rendetlen visszavonulásban vannak. Káró irányában s Sarikum it síetve elhagyta. Achmed Muktar pasa főhadiszállását ismét előbbre tette. Karakalisánál a muszák iszonyu vereséget szenvedtek s 700 szekér vonult el a futó muszák után esebestekkel — körülbelül 10 ezer muszka esett el. A bolgár területre átment muszka hadsereg élelmezése nagy nehézségekbe ütközik. A juu. 28-iki átkelet után egyes csapatok 24 óráig élelem nélkül voltak. Románia ki van ürítve, élelmiszer nincs. A cár bolgárokhoz intézett kiáltványa Bécsben rossz hatást keltett, mert ebből a látszik ki, hogy Oroszország túlmélt az önhatáron, melyet kijelölt. A rác-oláh egységnépt monarchiánk érdekeivel elenkésznek tekintti. Eddig Sistovánál 120,000 muszka kelt át a Dunán, köztük 20,000 lovas, 200 ágyú. Zimnica és Turnu-Magurelli között 80,000 muszka áll. A sistovai hadsereg 3 osztályra osztva Ruscsuk, a BALKÁN és Nikopolis ellen indul. Montenegroból Szulejman és Ali Saib pasa sargei Görögországba indulnak. Montenegroban Me-